

Hans Miilbergi kehastatud Kálmán on vaoshoitud ega lausuks laval vist silpigi, kui Vera ehk Helgi Sallo teda oma libeda jutuga tagant ei tõukaks.

Harri Rospu

Noodid ja naised

Võimalus kuulda ühe õhtu jooksul Imre Kálmáni loominguga läbilõiget köidab kärsitud teatrikülastajat, kes tahab saada palju ja korraga.

Kontsertlavastus „Operetikuningas Imre Kálmán“ 9. I Rahvusooperis Estonia. Dirigent Lauri Sirp, lavastaja ja idee autor Jaak Jõekallas, kunstnik Reili Evert, valguskunstnik Rasmus Rembel, koreograaf Hedi Pundonen, kostüümikunstnik Ülle Kogerman, animatsioonikunstnik Chris Männik. Osades Hans Miilberg, Helgi Sallo, Helen Lokuta, Janne Ševtšenko, Helen Lepalaan, Rauno Elp, Mehis Tiits, Kristel Pärtna, Kristina Vähi, René Soom, Urmas Põldma, Triin Ella ja Juuli Lill.

AARE TOOL

Kes ulatab teatrile sõrme, sellelt võtab teater kõik. Veel öeldakse, et kes opereti kirjutab, sellele kulub ära, kui ta karistuseks ise teatritüki sisse pannakse. Las

kogeb siis oma nahal, mis tunne on olla vangistatud sellesse nii heitlikku pettemaailma, kus vahuvein ei lõppe iial ja magusate meloodiate dekadents voolab nagu pisaratena segatud siirup. Hea küll, niisugust ütlust ei pruugi olla, aga Imre Kálmáni elu ainetel kontsertlavastus on nüüd igatahes Estonia laval. „Operetikuningas Imre Kálmán“ on kollaaž Kálmáni operettide üksiknumbritest, mida ühendab tema elust pajatav raamjutustus.

„Operetikuningas“ täidab oma niši kavalalt ja on seejuures kaitstud lähimeneviku operetilavastustele osaks saanud kriitika eest. Kokku on pandud midagi, mis kõnedialoogide ja muusikaliste etteastete vaheldumise poolest meenutab operetti, kuid ei allu siiski „pärislavastuse“ puhul valitsevatele nõuetele.

Kontsertlavastuse paindlik määratlus jätab võimaluse igapähele ise otsustada, millise mõõdupuu järgi pakutut mõista.

Mida saame lavastuses helilooja biograafia kohta teada? Esmalt seda, et perekonna tahtel pidi Kálmánist saama jurist nagu kõigist korralikest inimestest, muusadel olid aga temaga sootuks teised plaanid. Peamine mure oli, et noodipaber oleks laual ja klaver hääles. Kui noodipaberit käepärast ei olnud, siis läksid kohvikus käiku salvrätid, sest mida muud muusiku elu on kui noodid, noodid, noodid. Tegelikult küll noodid ja naised: Paula, Ágnes ja Vera. Kord juhtus, et Kálmán takerdus valssi tant-sides partneri kleidi volangidesse. Kui see piinlik äpardus arvestamata jätta, siis kulges operetikuninga elu üsnagi

tüünet loomingurada, sisaldades esmapilgul vähe niisugust, mis võiks tiivustada dramaturgilist mõttelendu.

Seal nad siis on, Imre ja Vera Kálmán, kusagil kohvikus ühiseid mälestusi heietamas. Tahaksin uskuda, et tegevuspaik on Viin, isegi kui napilt kujundatud laval miski otsesõnu selle oletuse kasuks ei räägi. Kálmán olevat olnud „äärniselt tõsine, süngevõitu ja ülitundlik, nagu ühele tõelisele ungarlasele kohane“. Hans Miilbergi kehastatud Kálmán on tõepoolest vaoshoitud ega lausuks laval vist silpigi, kui Vera ehk Helgi Sallo teda oma libeda jutuga tagant ei tõukaks. Kavaraamatust selgub, et abikaasa Vera oli Imrest 25 aastat noorem. Seega, kui oletada, et raamjutustus leiab aset helilooja elu lõpu-aastatel, ütleme tinglikult 1950. aastal, siis Imre on seitsmekümne ligi ja Vera neljakümnendates eluaastates.

Kas see, mis lava-Kálmánist vastu kumab, on loomuomane hillitsetus või pigem niisugune leebe ja tülpunud tagasihoidlikkus, mis võtab maad, kui aastad teevad kunagise andunud elumehega oma töö? Torukübar peas ja nupuga jalutuskepp näpus, näeb Kálmán välja, nagu sooviks mõne eriti lõbujanuse lavakangelasega kohad vahetada. Kui Imre olemuses võib kahelda, siis Verale on näkku kirjutatud, et ta ei ütle ära kõrgseltkonnale omasest meelelahutusest. Miilbergi ja Sallo sõnarollis sammub käevangus vana hea vastandpaar: kuivikuks pigistatud operetikuningas ning nunnutav-meelitav Vera, kes Imre eduga võrdväärsele naudib endale osaks saanud positsiooni ja sooblikasukaid. Ajad olid karmid, aga meie elasime lõbusalt, ütleb ta selle kohta ise.

Kontsertlavastuse idee autor ja lavastaja Jaak Jõekallas on nentunud, et „siit ei tasu otsida mingeid sügavamõttelisi peidetud tähendusi“. Selle asemel laskem aegumatutel meloodiatel end muretult minema kanda. See soovitus võib praegusel juhul kehtida, aga kindlasti ei saa seda üldistada kogu žanrile, sest oma algupäralt on operett just rõhutatult päevakajaline ja ühiskonnaküsimustes varjamatult kaasarääkiv, isegi satiiriline. Opereti kui žanri tundelaad on tegelikult traagiline, sest selles kujutatud elulaadi olemuses on täitmatust: kõik meeldiv, millesse operetikangelased end mähivad, ei ole õieti eesmärk, vaid justkui mingi kurb asendustegevus.

Võimalus kuulda ühe õhtu jooksul Kálmáni loominguga läbilõiget köidab kärsitud teatrikülastajat, kes tahab saada palju ja korraga. See soov on mõistetav, sest operett on eelkõige mõjuvate üksiknumbrite kunst ega sunni tingimata haarama tervikut. Enamasti ei ole selleks võimalustki. Vanadest aegadest püsib visalt kujutus operetist kui kõige paremas mõttes populaarsest žanrist, mille juurde tullakse kutsumatagi. Praegu on olukord hoopis teistsugune, kuivõrd rahvusooperi mängukavas esindavad operetižanri kõigest „Linnukaupleja“